АНАЛІТИЧНА ПЛАТФОРМА ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПОТЕНЦІАЛУ ПРОМИСЛОВИХ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

ANALYTICAL PLATFORM FOR IMPROVING COMPETITIVENESS OF THE POTENTIAL OF INDUSTRIAL REGIONS OF UKRAINE

УДК 330.142.4

DOI: https://doi.org/10.32843/bses.48-58

Паршина О.А.
д.е.н., професор,
завідувач кафедри аналітичної економіки та менеджменту
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ
Паршина М.Ю.
к.е.н., доцент кафедри економіки та підприємництва
Придніпровська державна академія будівництва та архітектури

Parshyna Olena
Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs
Parshyna Margaryta
Prydniprovska State Academy of Civil Engineering and Architecture

У статті визначено проблему забезпечення конкурентоспроможного рівня розвитку національної економіки. Встановлено негативну тенденцію економічних процесів в Україні, яка характеризується суттєвим падінням обсягів номінального ВВП в державі та зниженням рівня економічного розвитку промисловості. Зазначено, що забезпечення конкурентоспроможного рівня розвитку економіки України пов'язано з техніко-технологічним переозброєнням промислового сектору та підвищенням конкурентоспроможності потенціалу промислових регіонів України. Запропоновано формування аналітичної платформи для визначення резервів підвищення конкурентоспроможності потенціалу промислових регіонів України. Аналітична платформа поєднує кількісні методи оцінювання конкурентоспроможності потенціалу промислових регіонів України та ефективності використання потенціалу промислових регіонів України. Задля визначення впливу факторів на конкурентоспроможність потенціалу промислових регіонів передбачено встановлення економічних взаємозв'язків шляхом використання економіко-математичних методів та багатофакторних моделей.

Ключові слова: *конкурентоспроможність потенціалу, промислові регіони, прийняття рішень, аналітична платформа.*

В статье определена проблема обеспечения конкурентоспособного уровня развития национальной экономики. Установлена негативная тенденция экономических процессов в Украине, которая характеризуется существенным падением объемов номинального ВВП в государстве и снижением уровня экономического развития промышленности. Указано, что обеспечение конкурентоспособного уровня развития экономики Украины связано с технико-технологическим перевооружением промышленного сектора и повышением конкурентоспособности потенциала промышленных регионов Украины. Предложено формирование аналитической платформы для определения резервов повышения конкурентоспособности потенциала промышленных регионов Украины. Аналитическая платформа объединяет количественные методы оценивания конкурентоспособности потенциала промышленных регионов Украины и эффективности использования потенциала промышленных регионов Украины. С целью определения влияния факторов на конкурентоспособность потенциала промышленных регионов предусмотрено установление экономических взаимосвязей путем использования экономико-математических методов и многофакторных моделей.

Ключевые слова: *конкурентоспособность потенциала, промышленные регионы, принятие решений, аналитическая платформа.*

The article deals with the issue of ensuring a competitive level of development of the national economy. The negative tendency of economic processes in Ukraine is stated, which has been observed by significant fall in the nominal GDP in the country and by decrease in the level of economic development of industry. It is stated that ensuring the competitive level of development of the Ukrainian economy is connected with the technical and technological re-equipment of the industrial sector and increasing the competitiveness of the potential of the industrial regions of Ukraine. The formation of the analytical platform for determining reserves for increasing the competitiveness of the potential of the industrial regions of Ukraine has been proposed. The analytical platform combines quantitative methods of assessing the competitiveness of the potential of the industrial regions of Ukraine and the efficiency of the potential use of industrial regions of Ukraine. In order to determine the influence of factors on the competitiveness of the potential of industrial regions, establishing the economic relationship through the use of economic-mathematical methods and multifactorial models has been envisaged. In order to form scientifically sound solutions for increasing the competitiveness of the potential of the industrial regions of Ukraine, creating of the analytical platform is proposed. The theoretical and methodological basis of the analytical platform has been formed on the basis of key provisions of the modern theory of regional economy, the theory of competitiveness, as well as the works of leading domestic and foreign scientists. Systematic research on the basis of the analytical platform, namely general scientific and special methods of scientific knowledge – to determine the genesis of the essence and the content of conceptual apparatus, in particular, "industrial region", "potential of industrial region", "competitiveness of potential of industrial region", as well as "efficiency of the potential use of industrial region" has been applied. To quantify the level of competitiveness of the potential of industrial regions of Ukraine, use of statistical and economic-mathematical methods of modeling has been proposed. To determine the influence of factors on the competitiveness of industrial regions and to establish economic interconnections multifactorial models have been used. Formation of decisions regarding the increase of competitiveness of the industrial region's potential is based on certain interconnections.

Key words: *competitiveness of potential, industrial regions, reserves, decision making, analytical platform.*

Постановка проблеми. В умовах світової глобалізації та зростання конкуренції на міжнародних ринках виникає актуальна проблема забезпечення конкурентоспроможного рівня розвитку національної економіки. Однак аналіз базових макроекономічних показників України за даними 2013–2018 рр. [1] дав змогу визначити негативну тенденцію економічних процесів в Україні. Зокрема, зазначено, що після 2013 р. спостерігається суттєве падіння обсягів номінального ВВП в державі. Визначено проблемні аспекти розвитку національного господарства, які полягають у суттєвому падінні виробництва продукції промисловості, збільшенні кількості безробітних, зростанні цін на всі види палива, тарифів на житло, воду, електроенергію, газ за погіршення екологічних умов [2].

До основних факторів цього негативного явища аналітики відносять втрату частини промислових регіонів Донецької та Луганської областей, де розташовувалися бюджетоутворюючі промислові комплекси [1].

Аналіз стану економічного розвитку України порівняно з іншими світовими державами за показниками та індексами, вибраними за даними світового центру з геоінформатики й сталого розвитку (World Data Center for Geoinformatics and Sustainable Development), дав змогу встановити негативні тенденції за багатьма соціальними та економічними показниками [2].

За даними Global Innovation Index, який дає змогу оцінити умови створення здорового життя з визначенням майбутніх медичних інновацій, станом на 2019 р. Україна посідає 47 місце [3]. За версією агентства «Bloomberg» в рейтингу інноваційних економік світу (Bloomberg 2019 Innovation Index) у 2019 р. Україна втратила 7 позицій. За результатами комплексного аналізу десятків критеріїв, використовуючи сім показників, включаючи витрати на дослідження й розробки, виробничі потужності, концентрацію високотехнологічних компаній та якість освіти, Україна посіла 53 місце з 60 [4].

За значенням Індексу глобальної конкурентоспроможності (Global Competitiveness Index, GCI) Всесвітнього економічного форуму (ВЕФ) Україна у 2019 р. втратила дві позиції та опустилась на 85 місце зі 141 країни [5]. Відповідно до щорічного звіту ВЕФ зафіксовано основний регрес у сфері фінансових систем та сфері охорони здоров'я. Зокрема, за оцінкою сфери фінансових систем рейтинг України знизився на 19 позицій, адже вона посідає 136 місце, а за оцінкою сфери охорони здоров'я він знизився на 9 позицій (101 місце) [5].

Вирішення проблеми забезпечення конкурентоспроможного рівня розвитку економіки України неможливо без формування науково обґрунтованої системи заходів. З огляду на важливість промислового сектору економіки суттєвого значення набувають дослідження з підвищення конкурентоспроможності потенціалу промислових регіонів України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Забезпечення конкурентоспроможного рівня розвитку економіки України потребує техніко-технологічного переозброєння промислового сектору України та створення умов підвищення конкурентоспроможності потенціалу промислових регіонів.

Слід зазначити, що значна кількість сучасних наукових праць пов'язана з дослідженнями конкурентоспроможності економічних систем різних рівнів ієрархії. Різним аспектам теорії та практики конкурентоспроможності присвячені відомі роботи Р. Акоффа, І. Ансоффа, К. Боумена, Ф. Котлера, М. Мескона, М. Портера, А. Стрікленда, А. Томпсона, Х. Фасхієва, Р. Фатхутдінова та інших науковців. Важливими в цьому напрямі є дослідження вітчизняних учених, зокрема О. Амоші, А. Воронкової, Б. Губського, Ю. Іванова, В. Павлової, Г. Скударя, О. Чернеги, В. Шевчука. Науковці та практики проводять дослідження конкурентоспроможності економічних систем на різних рівнях національної економіки, зокрема досліджують конкурентоспроможність регіональних економічних систем, виробничо-економічних систем за різними видами діяльності, продукції та послуг.

Дослідженню теоретичних та прикладних аспектів потенціалу регіонів України присвятили свої праці видатні вітчизняні та закордонні вчені, зокрема І. Александров, О. Амоша, З. Варналій, Н. Верхоглядова, З. Герасимчук, В. Геєць, О. Гранберг, Б. Данилишин, М. Згуровський, Л. Ладонько, Л. Ковальська, М. Макаренко, В. Максимов, О. Новікова, Ю. Орловська, А. Павленко, В. Соловйов.

Проте у сучасних дослідженнях ще не досить чітко визначені концептуальні положення створення наукової основи для розроблення та обґрунтування системи заходів, спрямованих на визначення резервів з підвищення конкурентоспроможності потенціалу промислових регіонів України.

Незважаючи на значні досягнення в теорії конкурентоспроможності та в теорії регіональної економіки, слід зазначити, що практично не опрацьованими залишилися питання розроблення науково-методологічних основ з формуванням аналітичних систем та використанням економіко-математичних моделей і сучасного інструментарію, на підґрунті яких мають бути змодельовані різні варіанти економічного розвитку та створена наукова основа визначення резервів підвищення конкурентоспроможності потенціалу промислових регіонів України.

Постановка завдання. Мета дослідження полягає у формуванні аналітичної платформи підвищення конкурентоспроможності потенціалу промислових регіонів України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основними галузями, які формують ВВП України, залишаються промисловість, торгівля та сільське господарство [1; 2]. Однак за останні роки спостерігається зниження питомої ваги в структурі ВВП промисловості, а саме з 27,6% у 2010 р. до 24,8% у 2018 р., будівництва – з 3,7% до 2,7%, транспорту – з 12,7% до 7,6% [1; 6].

Загалом промислове виробництво в Україні в кількісному вимірі з кінця 2013 р. впало на 22,3% [1]. Динаміка індексів промислового виробництва, яка визначена за статистичною інформацією [6], свідчить про негативну ситуацію у промисловому секторі країни (рис. 1).

Згідно з даними Державної служби статистики [6] обсяг реалізованої промислової продукції по регіонах у січні-жовтні 2019 р. у Дніпропетровській області складає 18,8%, у Донецькій області – 11,9%, у Запорізькій області – 7,9%, у Київській області – 4,8%, в Івано-Франківській області – 2,7%, у Полтавській області – 6,9%, у Харківській області – 7,4%.

На підґрунті сучасних підходів до зазначеної проблеми будемо розглядати конкурентоспроможність потенціалу регіону як багатовимірну

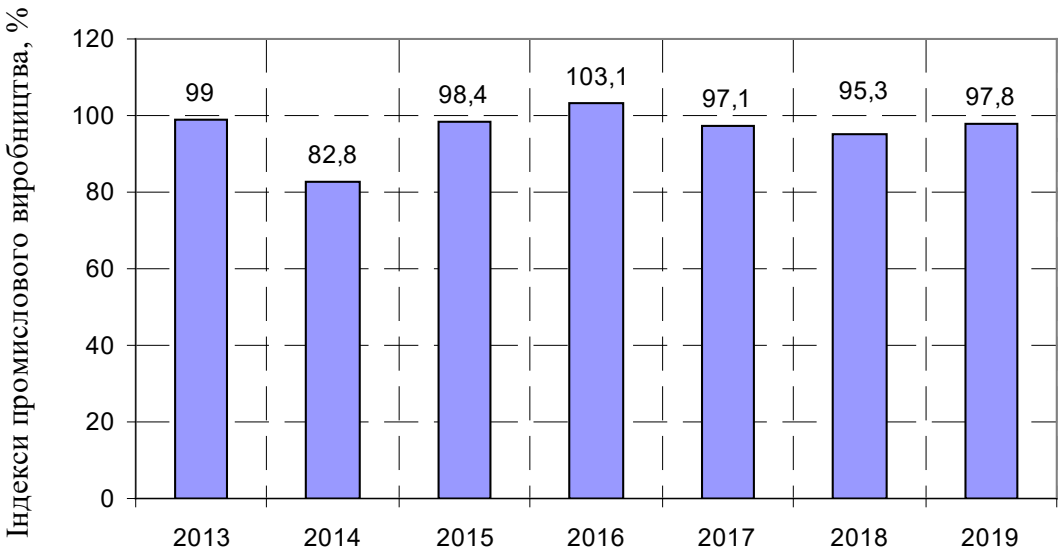

Рис. 1. Динаміка індексів промислового виробництва,%

концепцію, на підґрунті якої створюються умови адаптації регіональної економічної системи до змін зовнішнього середовища та формуються регіональні конкурентні переваги, що дає змогу підвищити рівень соціально-економічного розвитку за системою показників.

Задля формування науково обґрунтованих рішень з підвищення конкурентоспроможності потенціалу промислових регіонів України пропонується створення аналітичної платформи (рис. 2).

Теоретико-методологічну основу аналітичної платформи сформовано на підґрунті ключових положень сучасної теорії регіональної економіки, теорії конкурентоспроможності, а також праць провідних вітчизняних та закордонних учених. Для проведення системних досліджень на підґрунті аналітичної платформи застосовано загальнонаукові та спеціальні методи наукового пізнання для визначення генезису сутності та змісту понятійного апарату, зокрема понять «промисловий регіон», «потенціал промислового регіону», «ефективність використання потенціалу промислового регіону» [7] та «конкурентоспроможність потенціалу промислового регіону». Для кількісного оцінювання рівня конкурентоспроможності потенціалу промислових регіонів України запропоновано використання статистичних методів та методів економіко-математичного моделювання. Для визначення впливу факторів на рівень конкурентоспроможності потенціалу промислових регіонів та встановлення економічних взаємозв'язків доцільним є використання багатофакторних моделей.

Задля аналізу головних елементів регіональної економічної системи, а головне, організації процесу формування рішень з підвищення рівня конкурентоспроможності потенціалу регіону важливу роль відіграє поняття зворотного звв'язку. Головним аспектом дослідження задля визначення домінантних факторів впливу на рівень конкурентоспроможності потенціалу промислових регіонів є аналіз зв'язків, який дає змогу визначити відносини, що взаємно утворюють структурні елементи регіональної економічної системи. Особливе значення мають зворотні зв'язки в комплексному процесі формування та наукового обґрунтування рішень, оскільки на їх основі здійснюються ключові бізнес-процеси. У регіональній економічній системі, що досліджується нами, зворотний зв'язок виявляється завдяки взаємодії вхідних ресурсів і вихідних величин, тобто показників конкурентоспроможності потенціалу промислового регіону.

Синтез рішень з підвищення конкурентоспроможності потенціалу промислового регіону здійснюється на підґрунті концептуальних положень про існування оптимальних умов функціонування економічної системи та визначення цих умов завдяки використанню встановлених економічних взаємозв'язків. Вважаємо доцільним на рівні прийняття управлінських рішень використати новітні наукоємні технологій, які дають змогу здійснити структуризацію значних обсягів нечіткої економічної інформації. Зокрема, здійснення логічного осмислення зазначеної проблеми в контексті методології нечіткого моделювання дасть змогу сформувати інформаційні моделі для реалізації синтезу управлінських рішень.

Висновки з проведеного дослідження. Проведений аналіз дав змогу встановити негативну динаміку зниження рівня конкурентоспроможності України та визначити причини, які пов'язані із суттєвим падінням промислового сектору.

Запропоновано аналітичну платформу підвищення конкурентоспроможності потенціалу промислових регіонів України, яка на підґрунті теоретико-методологічної основи, сукупності

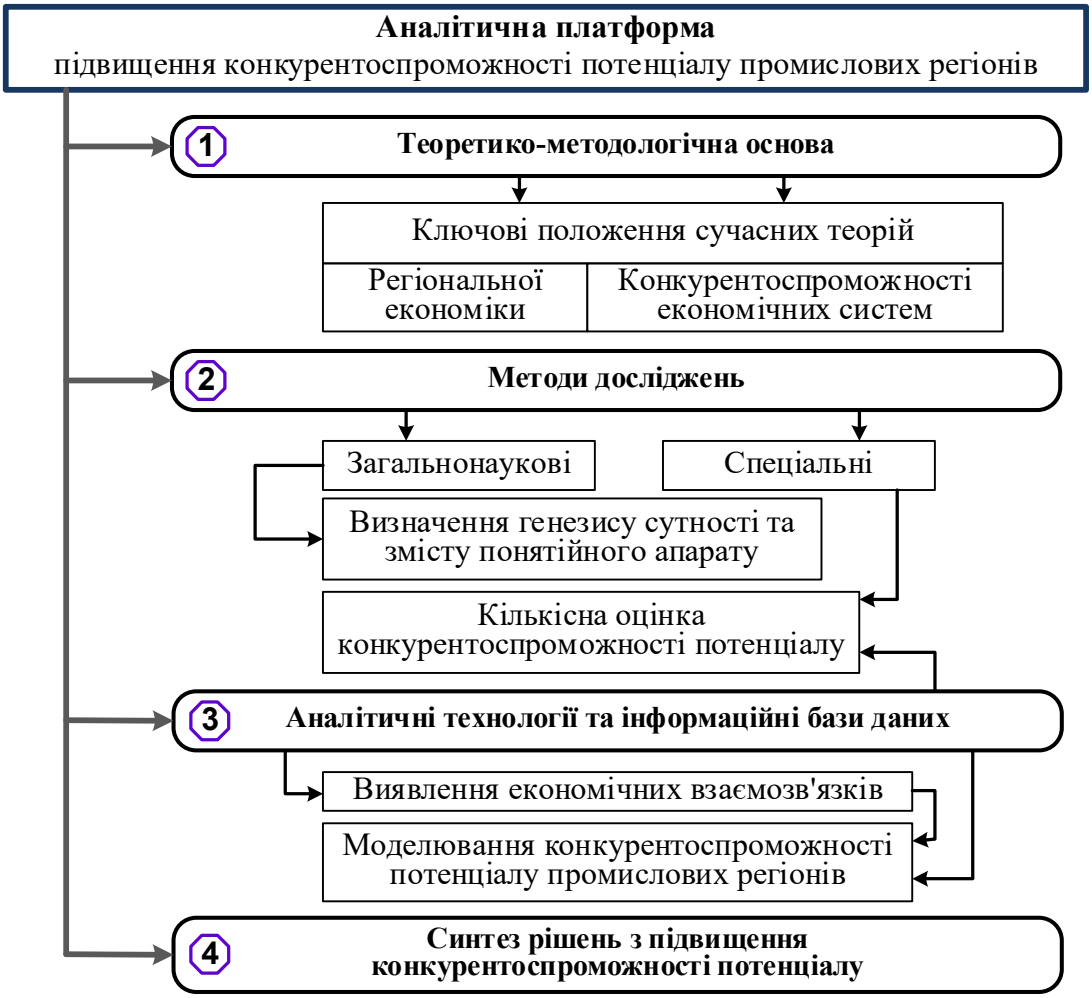

Рис. 2. Основні структурні елементи аналітичної платформи підвищення конкурентоспроможності потенціалу промислових регіонів України

методів дослідження та використання аналітичних технологій дає змогу здійснити синтез управлінських рішень.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Глобальний аналіз базових макроекономічних показників України (2013–2018 рр.). URL: http://publicaudit.com.ua/reports-on-audit/globalnyj-analiz-bazovyh-makroekonomichnyh-pokaznykiv-ukrayiny-2013-2018-rr (дата звернення: 24.12.2019).

2. Паршин Ю. Стратегія забезпечення сталого економічного розвитку національного господарства: теорія, методологія і практика : монографія. Дніпропетровськ : Університет імені Альфреда Нобеля, 2016. 408 с.

3. Global Innovation Index. URL: https://www.globalinnovationindex.org/gii-2019-report (дата звернення: 25.12.2019).

4. Рейтинг инноваций Bloomberg. URL: https://biz.liga.net/ekonomika/all/novosti/reyting-innovatsiy-bloomberg-ukraina-poteryala-7-pozitsiy (дата звернення: 18.12.2019).

5. Україна опустилася на 85-те місце в щорічному рейтингу конкурентоспроможності WEF. URL: https://ua.interfax.com.ua/news/economic/617843.html (дата звернення: 07.12.2019).

6. Державна служби статистики. Обсяг реалізованої промислової продукції по регіонах у січні-жовтні 2019 року. URL: http://www.ukrstat.gov.ua (дата звернення: 14.12.2019).

7. Паршина М. Оцінка ефективності використання потенціалу регіону : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.05 ; ДВНЗ «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури». Дніпро, 2018. 23 с.

REFERENCES:

1. Public audit (2018) Global analysis of basic macroeconomic indicators of Ukraine, available at: http://publicaudit.com.ua/reports-on-audit/globalnyj-analiz-bazovyh-makroekonomichnyh-pokaznykiv-ukrayiny-2013-2018-rr (accessed: 24 December 2019).

2. Parshyn Ju. (2016) Strategija zabezpechennja stalogo ekonomichnogo rozvytku nacional'nogo gospodarstva: teorija, metodologija i praktyka [Strategy for Sustainable Economic Development of the National Economy: Theory, Methodology and Practice]. Dnipropetrovs'k : Universytet imeni Al'freda Nobelja (in Ukrainian).

3. Rankings (2019) Global Innovation Index, available at: https://www.globalinnovationindex.org/gii-2019-report (accessed: 25 December 2019).

4. League Business (2019) Innovation rating Bloomberg, available at: https://biz.liga.net/ekonomika/all/novosti/reyting-innovatsiy-bloomberg-ukraina-potery-ala-7-pozitsiy (accessed: 18 December 2019).

5. Interfax-Ukraine (2019) Ukraine dropped to 85th place in the WEF's annual competitiveness ranking, available at: https://ua.interfax.com.ua/news/economic/617843.html (accessed: 7 December 2019).

6. State Statistics Service (2019) The volume of industrial production by region in January-October 2019, available at: http://www.ukrstat.gov.ua (accessed: 14 December 2019).

7. Parshyna M. (2018) Ocinka efektyvnosti vykorystannja potencialu regionu [Assessment of region's capacity utilization efficiency] (PhD Thesis), Dnipro : Pridneprovsk State Academy of Civil Engineering and Architecture.